

ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ ЯК СКЛАДНИК ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ ІСТОРІЇ

Мороз П.В.

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник
старший науковий співробітник відділу суспільствознавчої освіти
Інституту педагогіки НАПН України
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6776-9186>

Запровадження компетентнісного підходу до контролю і оцінювання навчальної діяльності учнів є логічною ланкою у становленні інтегрованого навчання історії. До основних функцій контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів відносять: 1) *мотиваційну* (стимулювальну) - стимулює навчальну діяльність учня та її продовження; 2) *діагностичну* — вказує на причини тих чи інших навчальних результатів учня; 3) *виховну* — формує самосвідомість і адекватну самооцінку навчальної діяльності учня; 4) *інформаційну* — інформує про ступінь успішності учня в досягненні освітніх стандартів, оволодіння знаннями, вміннями та способами діяльності, розвиток здібностей; 5) *орієнтовну* — спрямовує учня на ліквідацію певних прогалин у знаннях [2; 5].

Під оцінюванням ми розуміємо вимірювання навчальних досягнень здобувачів освіти, тобто порівняння і встановлення співвідношення того, що учень/учениця знає та уміє, до того, що він/вона має знати й уміти на певний момент навчання відповідно до навчальної програми. Основою оцінювання учнів є передбачені навчальною програмою очікувані результати їхньої навчальної діяльності або складники ключових компетентностей і наскрізних умінь, що мають формуватись (розвиватись) під час навчання [5].

Дидактичними вимогами до оцінювання навчальних досягнень учнів є: об'єктивність; системність; самостійність учня у виконання завдання, урахування індивідуальних особливостей, стимулювання учнів до вдосконалення результатів свого навчання [4; 5].

Поточне (формувальне) оцінювання учнів відбувається під час уроку і передбачає дотримання таких етапів: 1) формулювання вчителем (разом з учнями) очікуваних результатів уроку; 2) визначення вчителем (разом з учнями) критеріїв і показників оцінювання; 3) обрання стратегій, процедур та шкали оцінювання; 4) виконання оцінювання вчителем / самооцінювання / взаємооцінювання учнів [2].

Підсумкове оцінювання проводиться з метою перевірки й оцінювання результатів роботи учнів: 1) по закінченні вивчення розділу програми; 2) наприкінці семестру; 3) по завершенні навчального року. Підсумкове оцінювання навчальних досягнень учнів з історії має бути обов'язковим, виставлення тематичних оцінок лише за поточними ставить під сумнів логічне завершення процесу навчання, оскільки не дає змоги співвіднести отримані результати навчання із запланованими цілями, унеможливорює корекцію знань, умінь, навичок учнів [2].

На думку методистів [1-4], впровадження компетентнісного підходу до організації контролюваної діяльності має ґрунтуватися на таких засадах:

1) навчальні цілі кожного уроку слід формулювати відповідно до очікуваних результатів учнів відповідно до навчальної програми;

2) вчителю варто систематично використовувати прийоми, спрямовані на усвідомлення учнями компетентнісних складових навчальних цілей, акцентуючи на передбачуваних результатах уроку та на досягнутих результатах;

3) на кожному уроці слід використовувати систему вправ на формування предметних компетенцій відповідно до навчальної мети;

4) від уроку до уроку вправи на формування певної предметної компетенції мають ускладнюватися, поглиблюючи й удосконалюючи вміння учнів;

5) контрольні завдання треба укладати відповідно до програмових вимог із завдань за предметними компетенціями;

6) коригувальна робота має бути максимально індивідуалізованою й передбачати удосконалення вмінь кожного конкретного учня з певної предметної компетенції, яка не сформована;

7) оцінювання результатів доречно здійснювати індивідуально на кожному уроці відповідно до предметних компетенцій, під час виведення підсумкового бала необхідно враховувати оцінки за всіма предметними компетенціями.

Компетентнісно-орієнтований підхід до оцінювання навчальних досягнень учнів з історії, на думку К. Баханова [1], передбачає більш чітке визначення кола інтелектуальних і спеціальних умінь і, відповідно, розроблення системи завдань, спрямованих на їхній розвиток. Такі завдання можна використовувати під час навчання і підсумкового оцінювання, їх самостійне виконання дозволить визначити й оцінити рівень навчальних досягнень учнів. Дослідник такі завдання поєднав у шість груп, кожна з якої спрямована на виявлення в учнів рівня: загальноінтелектуальних умінь (виділяти головне, аналізувати, узагальнювати тощо), повноти, глибини і системності знань, набуття досвіду творчої діяльності; вміння орієнтуватися в часі (локалізувати історичні події у часі); вміння орієнтуватися в історичному просторі (локалізувати події у просторі); вміння порівнювати історичні явища, події та особи, виявляти зміни, що відбулися; вміння виявляти причиново-наслідкові зв'язки між історичними подіями, явищами та процесами; вміння аналізувати історичні джерела.

Список літератури:

1. Баханов К. О. Навчання історії в школі під кутом зору компетентнісного підходу: посібник для вчителя. Харків: Вид. група «Основа», 2012. 127 с. — (Б-ка журн. «Історія та правознавство». Вип. 10 (106)).

2. Власов В. С. Контроль навчальних досягнень учнів як складник процесу навчання. Практичний довідник учителя історії. – Бібліотека журналу «Історія і суспільствознавство в школах України: теорія і методика навчання». 2015. № 2. С. 19.

3. Власов В. С. Тематичний контроль і тематичне оцінювання Практичний довідник учителя історії. – Бібліотека журналу «Історія і суспільствознавство в школах України: теорія і методика навчання». 2015. № 2. С. 83-25.

4. Мороз П. В., Мороз І. В. Дослідницька діяльність учнів у процесі навчання всесвітньої історії в основній школі : методичний посібник. Київ : ТОВ «КОНВІ ПРІНТ», 2018. 96 с.

5. Пометун О.І., Ремех Т.О., Малієнко Ю.Б., Мороз П.В. (2021). Модельна навчальна програма «Досліджуємо історію і суспільство. 5-6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти. URL:

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2021/14.07/Model.navch.prohr.5-9.klas.NUSH-poetap.z.2022/Hromad.ta.istor.osv.hal/Doslidzhuyemo.istoriyu.susp.5-6-kl.intehr.kurs.Pometun.ta.in.14.07.pdf>